

PŘISPĚJE ZÁCHRANNÝ PROGRAM NA OCHRANU DROPA VELKÉHO K JEHO NÁVRATU DO ČESKÉ REPUBLIKY?

VÁCLAV ZÁMEČNÍK

Ing. VÁCLAV ZÁMEČNÍK

Od roku 2003 působí v České společnosti ornitologické na pozici zemědělského koordinátora, věnuje se ochraně ptačích druhů zemědělské krajiny. V roce 2013 byl jedním z iniciátorů petice za Obnovu zemědělské krajiny.

Zemědělská krajina mezi Znojmem na západě, Hrušovany nad Jevišovkou na východě, rakouskou hranicí na jihu a městem Miroslav na severu se až do poloviny devadesátých let minulého století pyšnila stálým výskytem nejtěžšího létajícího ptáka na světě, dropa velkého. První zmínky o jeho hnízdění v tomto regionu pocházejí už ze začátku 20. století. Jednalo se o ptáky z tzv. panonské populace, která kromě jižní Moravy zahrnuje také dropy z Rakouska, Slovenska, Maďarska a okrajově i některých balkánských zemí. Kolem 35 jedinců žilo na jižní Moravě do poloviny 80. let. Od té doby se počet dropů postupně snižoval až do roku 1996, kdy byla pozorována poslední vyvedená mláďata. V následujících 20 letech byly převážně z jižní Moravy sice téměř každoročně hlášeny výskyty jednotlivých ptáků nebo malých skupinek, ale další úspěšné hnízdění bylo zdokumentované pouze v roce 2006. Další dvě pravděpodobná hnízdění v letech 2004 a 2012 nejsou doložena.

Příčin, proč dropi na jižní Moravě postupně vymizeli, byla celá řada. K nejdůležitějším patří značné rušení spojené s provozem polního letiště vybudovaného v roce 1983 u obce Hrádek a také kolaps živočišné výroby počátkem 90. let, který způsobil, že z osevního postupu vymizela vojtěška, ve které dropi s oblibou hnízdili. Jelikož k poklesu početnosti dropů došlo v druhé polovině 20. století v mnoha dalších zemích střední a východní Evropy, vstoupila v roce 2001 v platnost mezinárodní dohoda na ochranu tohoto impozantního ptáka, tzv. Memorandum o porozumění a spolupráci při ochraně dropa velkého. Česká republika k této dohodě přistoupila v roce 2008. Oficiálně jsme se tak přihlásili k naší zodpovědnosti za budoucnost tohoto druhu a zavázali jsme se aktivně u nás ochranu dropa prosazovat. V návaznosti na tuto dohodu byl připraven i záchranný program, jehož cílem je zajištění vhodných podmínek pro návrat dropa na jeho původní hnízdiště. Jedná se o celý soubor

V roce 2003 zaletěla samice dropa velkého až na Táborsko v jižních Čechách. Foto Jiří Bohdal

opatření, z nichž mezi klíčové patří úprava zemědělského hospodaření, zachování vhodného životního prostoru pro dropy (např. předcházení fragmentace krajiny výstavbou komunikací nebo větrných elektráren) nebo zajištění dostatečného klidu v jádrových oblastech omezením rušivých aktivit. Součástí záchraného programu je i zvyšování informovanosti veřejnosti o přínosech, které může realizace záchraného programu přinést nejen dropovi, ale i ostatním ubývajícím druhům rostlin a živočichů zemědělské krajiny Znojemska.

Je zřejmé, že bez úzké spolupráce s dotčenými zemědělci, místní samosprávou a širší veřejností není možné záchraný program realizovat. Proto jednou z prvních akcí, která měla za cíl představit záchraný program a další aktivity spojené s ochranou dropa, byl seminář konaný 26. října v kině v Božicích. Na akci dorazilo celkem 31 účastníků včetně zemědělců, myslivců, zástupců samosprávy nebo ochránců přírody. Čekal na ně pestrý program, který kromě samotného záchraného programu zahrnoval historii výskytu dropa na Znojemsku, výsledky zoologického výzkumu srovnávajícího zemědělskou krajinu Znojemska se sousedním Rakouskem nebo stávající možnosti podpory dropa a přírody prostřednictvím stávajících zemědělských dotací a dalších finančních nástrojů. Velmi zajímavý příspěvek o úspěšné podpoře dropa přednesl zoolog Rainer Raab ze sousedního Rakouska. Péče, kterou zde dropům věnují, slaví úspěch a díky tomu se jejich počet zvyšuje. Kromě speciálního agroenvironmentálního opatření (v Rakousku označovaného ÖPUL), s jehož příspěvkem se v oblastech s výskytem dropa přizpůsobilo zemědělské hospodaření jeho potřebám, zde úspěšně eliminovali také další významnou hrozbu zejména pro dospělé ptáky, kterou jsou kolize s elektrickým vedením. V několika etapách se jim podařilo převést více než 90 km vedení vysokého napětí do země a dalších 150 km vedení velmi vysokého napětí označili viditelnými značkami.

Významnou součástí záchraného programu je úprava zemědělského hospodaření s cílem zajistit vhodné hnízdní a potravní podmínky pro dropa. V širším území historického výskytu tohoto druhu bylo vymezeno několik prioritních oblastí - tradiční tokaniště a hnízdiště v katastrech obcí Hodonice, Tasovice, Bantice, Práče, Lechovice, Borotice, České Křídlovce a Krhovice, tradiční zimoviště v katastrech obcí

Na jaře mezi sebou samci svádějí urputné boje o samice. Foto Jiří Bohdal

Hrádek, Křídlovky, Valtrovice a Strachotice a satelitní hnízdní oblasti Hostěradicko a Litobratřicko. Pro každou oblast byly navrženy úpravy hospodaření, které zohledňují historický způsob využívání dané plochy dropy. Mezi navrhovaná opatření patří např. snížení maximální výměry pole na 25 ha, doplnění vojtěšky do osevního postupu, omezení chemického ošetření ozimých obilovin, podzimní výsev řepky a kapusty, omezení pěstování kukuřice, ex-

„V návaznosti na tuto dohodu byl připraven i záchraný program, jehož cílem je zajištění vhodných podmínek pro návrat dropa na jeho původní hnízdiště.“

tenzivní udržování travních porostů nebo doplnění úhorových ploch. Je zřejmé, že většina z navrhovaných opatření nejsou z ekonomického pohledu pro zemědělce zajímavá a proto je nutné, aby jim byly finanční ztráty spojené s úpravou hospodaření kompenzovány. S ohledem na celkovou výměru, kde by bylo žádoucí změny hospodaření zavést (více než 7000 ha), se jako nejvhodnější cesta nabízí zavedení nového agroenvironmentálního opatření. Díky pozemkům vlastněným státem a převedeným na AOPK ČR se už dnes na ploše zhruba 100 ha v jádrové oblasti tradičního tokaniště a hnízdiště pěstuje pestrá mozaika plodin, ze které profitují různé druhy hmyzu, skřivani, zajíci nebo srnčí zvěř. Agroenvironmentální opatření jsou pro ze-

mědělce dobrovolné. K tomu, aby se k nim přihlásili, musí být pro ně ekonomicky zajímavé, musí vyhovovat jejich zavedené praxi a optimálně by také měli mít vlastní zájem o jejich úspěšnou realizaci. Proto dosud poslední akcí byly individuální návštěvy 14 největších zemědělských podniků, které hospodaří v oblastech historického výskytu dropa velkého. Cílem těchto setkání bylo představit aktivity záchraného programu a ověřit zájem zemědělců o jejich případné zapojení do nového dotačního programu na ochranu dropa, který by mohl fungovat od roku 2020. Pro zemědělce byla také připravena exkurze do Rakouska, které se zúčastnili zástupci tří zemědělských podniků. Podle jejich ohlasu to byla cenná zkušenost, a proto bychom podobnou akci v budoucnu rádi zopakovali za, doufejme, větší účasti zemědělců. V mrazivém počasí jsme měli možnost pozorovat 52 dropů velkých a místní zemědělci nás seznámili s podmínkami dotačního programu, který na ochranu tohoto druhu v Rakousku úspěšně funguje. Právě díky rakouským dropům stále zůstává naděje, že jednou se tito impozantní ptáci vrátí i do své někdejší domoviny na Znojemsku a bude se jimi těšit také současná generace dětí, které je dnes znají jen z vyprávění svých rodičů a prarodičů.